

Mehmet Âkif Ersoy, (d.20 Aralık 1873, İstanbul - ö. 27 Aralık 1936, İstanbul)
Baba tarafından Arnavut, anne tarafından Özbek asıllı şair, veteriner, vaiz, hafız, Kur'an mütercimi, milletvekili.

Babası Fatih Medresesi'nde hocalık yapmış olan Mehmet Tahir Efendi'dir. Mehmet Âkif ilk din ve Arapça bilgilerini babasından aldı. Yüksek öğrenimini Halkalı Baytar Mektebi'nde yaptı. Burayı birincilikle bitirdi (1894). Dört yıl kadar Rumeli, Arnavutluk ve Arabistan'da çalıştı. Halkalı Ziraat Mektebi'nde kompozisyon, üniversitede edebiyat dersleri verdi. İkinci Meşrutiyet ilan edildikten sonra halkı uyandırmak ve İslam birliğini sağlamak üzere Sırat-ı Müstakim ve Sebil'ür-Reşat adlı din dergilerinde şiirler, din ve edebiyat üzerine makaleler yazdı.

Birinci Dünya Savaşı sırasında Almanya'ya gitti. Bu savaştan yenik çıkmamız üzerine İslam birliği ülküsünün gerçekleşemeyeceğini anladı. Anadolu'ya geçerek Bolu'dan Ankara'ya kadar camilerde halka vaazlar verdi, Milli Mücadele'yi destekledi. Bunu desteklemesi Hikmet Sami Türk'e göre "gençliğinde İslam dininin, Osmanlı İmparatorluğu'nun birliğini koruyacağına inandığı" içindi. İmparatorluğun parçalanmaktan kurtulamaması üzerine ise, bu tezinden vazgeçti. Hikmet Sami Türk, buna da şu yorumu getirdi: "Âkif, Birinci Dünya Savaşı yenilgisini ve Arap dünyasında karşılaştığı tepkileri gördükten sonra, İslam birliğinin gerçekleşemeyeceği anlamıştır."

Birinci Millet Meclisi'nde Burdur milletvekili oldu (1920). İstiklal Marşı yazılması için TBMM yarışma açtı. Buna 724 şiir geldi. Katılanların bir bölümü milletvekiliydi. Mehmet Âkif ise, ortada para ödülü olduğu için katılmayı doğru bulmuyordu. Atatürk'ün isteği, dönemin Milli Eğitim Bakanı [Hamdullah Suphi Tanrıöver](#)'in mektubu (18 şubat 1921) üzerine Âkif ikna oldu, şiirini 15 gün sonra gönderdi. Yapılan değerlendirmede birincilik ödülü Mehmet Akif'in yazdığı şiire verildi. Mecliste Tanrıöver, dört kez arka arkaya okudu, büyük bir coşkuyla karşılandı. TBMM'nin 12 Mart 1921 günlü oturumunda bir kez daha okundu, oylandı ve kabul edilmesinin ardından bir kez daha ayakta okundu, dinlendi. Âkif, şiiri "Kahraman Ordumuza" adadı, hiçbir kitabına almadı.

1935'te başlayan siroz hastalığı nedeniyle yurda döndü (Haziran 1936). Yaşamını bu hastalıktan yitirdi.

genel anlamda şu üç ana başlık altında toplanabilir:

- Manzum hikâye, hatıra ve seyahat tarzındaki şiirler
- Dinî-didaktik ve dinî lirik şiirler
- Hamasî ve lirik şiirler

Safahat Külliyyatını ve Özellikleri

Safahat-1911

- Akif'in hem hacim hem de manzume sayısı bakımından en büyük eseridir.
- 44 manzumedan oluşmaktadır.
- Şairin güç aldığı kaynaklar, ilgi duyduğu konular, bu konular karşısındaki tavrı, sanat anlayışı, dil ve üslup bakımlarından daha sonraki eserleri için önemli ipuçlarına sahiptir.
- Daha çok manzum hikâye tarzı metinleriyle tanınan bu cilt, sosyal hayatın çürüyen taraflarını çoğunlukla birey çevresinde ortaya koymasıyla dikkat çekmektedir.

Süleymaniye Kürsüsünde -1912

- İstanbul'dan Buhara'ya kadarki bütün İslam aleminin içinde bulunduğu perişanlığı anlatarak şiirinin sahasını genişletmiştir.
- Manzumenin esasını Abdürreşit İbrahim Efendi'nin ağzından İslam dünyasının içinde bulunduğu durumun gözler önünü serilmesi, bunun sebeplerinin izahı teşkil eder.
- Konuşma mekânı olarak Süleymaniye seçilmiştir.
- Süleymaniye Kürsüsü, tek şiirden oluşan uzun bir manzumedir.

Hakk'ın Sesleri-1913

- Sekiz ayet-i kerime ve bir hadis-i şerifin tefsirleri yapılmıştır.
- Akif; bu eserinde yanlış tevekkül anlayışına, tembelliğe, cahilliğe hücum eder.
- Bu eser Akif'in hikâye, nasihat ve vaaz gibi şiirde kullanılması çok zor olan yolları kullanmaktan kaçınmadığını ve gibi bunları şiir seviyesine çıkardığını göstermesi açısından önemlidir.

Fatih Kürsüsünde-1914

- Süleymaniye Kürsüsünde adlı manzumeye benzemektedir.
- İki bölümden oluşan tek bir şiirdir.
- Yanlış tevekkül ve salt kaderci anlayışın yol açtığı cehalet ve gerileme anlatılmıştır.

Hatıralar-1917

- Doğu-Batı karşılaştırmasının en yoğun yapıldığı bölümdür.
- Bu eserde ayrıca dört ayet ve iki hadis tefsirine de yer verilmiştir.
- El Uksur'da, Berlin Hatıraları, Necid Çöllerinden Medine'ye adlı meşhur metinler bu ciltte yer almaktadır.

Asım -1924

- Tek ve uzun bir manzumeden meydana gelmiştir.
- Manzumenin kahramanları; Hocaşade, Köse İmam, Asım, Emin'dir.
- Hocaşade, Mehmet Akif'in kendisini simgelemektedir.
- Safahat'ın en başarılı cildi olarak kabul edilmektedir.
- Bu eser, içinde taşıdığı diyalog ve sohbet üslubu sebebiyle teatral bir yapıya sahiptir.
- Birinci Dünya Savaşı yıllarında aile içerisinde yaşanan çözülme ve yozlaşma, manzumenin merkezini oluşturmaktadır.
- Bu eserdeki Asım ve nesli; yarının ümididir.
- Mehmet Akif'in en meşhur şiirlerinden biri olan "Çanakkale Şehitlerine" Asım'da yer almaktadır.

Gölgeler -1933

- Şairin son dönem şiirlerinden oluşmaktadır.
- Bu eserde daha çok kıta nazım biçimi tercih edilmiştir.
- Sosyal mesaj verme kaygısının yaşanmadığı tek cilt olarak kabul edilmektedir.
- Bu eserde vatan hasreti, ümitsizlik duygusu, içine kapanıklık, duyulan dini heyecanlar dile getirilmiştir.

Mehmet Âkif Ersoy'un Eserleri

- **Safahat** (Başlangıç 1911, tamamlanma 1933. Ömer Rıza Doğrul, Akif'in kitaplarına almadığı şiirlerini de ekleyerek Safahat'ı 1943'te tekrar yayınladı. M. Ertuğrul Düzdağ "Safahat"ın daha önceki baskıları arasındaki farkı gösteren yeni bir basımını 1987'de yayınladı.)
- Kastamonu Kürsüsünde (1921, Milli Mücadele dönemindeki hutbeleri)
- Kur'an'dan Ayet ve Hadisler (ölümünden sonra, 1944 seçme yazıları)
- Mehmet Akif Ersoy'un Makaleleri (1987, Abdülkerim ve Nuran Abdülkadiroğlu)

ÇANAKKALE ŞEHİTLERİNE

Şu Boğaz Harbi nedir? Var mı ki dünyâda eşi? 579

En kesîf orduların yükleniyor dördü beşi,
 -Tepeden yol bularak geçmek için Marmara'ya-
 Kaç donanmayla sarılmış ufacık bir karaya.
 Ne hayâsızca tehaşşüd ki ufuklar kapalı!
 Nerde -gösterdiği vahşetle- "bu: bir Avrupalı!"
 Dedirir -yırtıcı, his yoksulu, sırtlan kümesi,
 Varsa gelmiş, açılıp mahbesi, yâhud kafesi!

Eski Dünyâ, Yeni Dünyâ, bütün akvâm-ı beşer,
 Kaynıyor kum gibi, tûfan gibi, mahşer mahşer. (1)
 Yedi iklimi cihânın duruyor karşına da, (2)
 Ostralya'yla berâber bakıyorsun: Kanada!
 Çehreler başka, lisanlar, deriler rengârenk;
 Sâde bir hâdise var ortada: Vahşetler denk.
 Kimi Hindû, kimi yamyam, kimi bilmem ne belâ...
 Hani, tâ'ûna da züldür bu rezîl istîlâ!
 Ah o yirminci asır yok mu, o mahlûk-i asîl,
 Ne kadar gözdesi mevcûd ise, hakkıyla seffil,
 Kustu Mehmedciğin aylarca durup karşısına;
 Döktü karnındaki esrârı hayâsızcasına. 580
 Maske yırtılmasa hâlâ bize âfetti o yüz...
 Medeniyet denilen kahbe, hakikat, yüz­süz.
 Sonra mel'undaki tahrîbe müvekkel esbâb,
 Öyle müdhiş ki: Eder her biri bir mülkü harâb.

Öteden sâikalar parçalıyor âfâkı;
 Beriden zelzeleler kaldırıyor a'mâkı;

Bomba şimşekleri beyninden inip her siperin;
Sönüyor göğsünün üstünde o arslan neferin.
Yerin altında cehennem gibi binlerce lağam,
Atılan her lağamın yaktığı: Yüzlerce adam.
Ölüm indirmede gökler, ölü püskürmede yer;
O ne müdhiş tipidir: Savrulur enkaaz-ı beşer...
Kafa, göz, gövde, bacak, kol, çene, parmak, el, ayak,
Boşanır sırtlara, vâdîlere, sağnak sağnak.
Saçıyor zırha bürünmüş de o nâmerd eller,
Yıldırım yayılımı tûfanlar, alevden seller.
Veriyor yangını, durmuş da açık sînelere,
Sürü hâlinde gezerken sayısız tayyâre. 581
Top tüfekten daha sık, gülle yağın mermîler...
Kahraman orduyu seyret ki bu tehdîde güler!
Ne çelik tabyalar ister, ne siner hasmından;
Alınır kal'â mı göğsündeki kat kat îman?
Hangi kuvvet onu, hâşâ, edecek kahrına râm?
Çünkü te'sis-i İlâhî o metîn istihkâm.

Sarılr, indirilir mevki'-i müstahkemler,
Beşerin azmini tevkîf edemez sun'-i beşer;
Bu göğüslerse Hudâ'nın ebedî serhaddi;
"O benim sun'-i bedî'im, onu çiğnetme" dedi.
Âsım'ın nesli...diyordum ya...nesilmiş gerçek:
İşte çiğnetmedi nâmûsunu, çiğnetmeyecek.

Şühedâ gövdesi, bir baksana, dağlar, taşlar...
O, rükû olmasa, dünyâda eğilmez başlar,
Yaralanmış tertemiz alnından, uzanmış yatıyor, (3)
Bir hilâl uğruna, yâ Rab, ne güneşler batıyor!

Ey, bu topraklar için toprağa düşmüş asker! 582
Gökten ecdâd inerek öpse o pâk alını değer.
Ne büyüksün ki kanın kurtarıyor Tevhîd'i...
Bedr'in arslanları ancak, bu kadar şanlı idi.

Sana dar gelmeyecek makberi kimler kazsın?
"Gömelim gel seni târîhe" desem, sığmazsın.
Herc ü merc ettiğin edvâra da yetmez o kitâb...
Seni ancak ebediyyetler eder istîâb.
"Bu, taşındır" diyerek Kâ'be'yi diksem başına;
Rûhumun vahyini duysam da geçirsem taşına;
Sonra gök kubbeyi alsam da, ridâ namıyla,
Kanayan lâhdine çeksem bütün ecrâmıyla;
Mor bulutlarla açık türbene çatsam da tavan, (4)
Yedi kandilli Süreyyâ'yı uzatsam oradan;
Sen bu âvîzenin altında, bürünmüş kanına,
Uzanırken, gece mehtâbı getirsem yanına,
Türbedârın gibi tâ fecre kadar bekletsem;
Gündüzün fecr ile âvîzeni lebriz etsem;
Tüllenen mağribi, akşamları sarsam yarana...
Yine bir şey yapabildim diyemem hâtırana. 583

Sen ki, son ehl-i salîbin kırarak savletini,
Şarkın en sevgili sultânı Salâhaddîn'i,
Kılıç Arslan gibi iclâline ettin hayran...
Sen ki, İslâm'ı kuşatmış, boğuyorken hüsrân,
O demir çenberi göğsünde kırıp parçaladın;
Sen ki, rûhunla beraber gezer ecrâmı adın;
Sen ki, a'sâra gömülse taşacaksın...Heyhât,
Sana gelmez bu ufuklar, seni almaz bu cihât...

Ey şehîd oğlu şehîd, isteme benden makber,
Sana âgûşunu açmış duruyor Peygamber.

- (1) İlk baskılarda: ...kum gibi, mahşer mi, hakîkat mahşer.
- (2) İlk baskılarda: ...duruyor karşında,
- (3) İlk baskıda: Vurulup tertemiz alnından, uzanmış yatıyor,
- (4) İlk baskılarda: Ebr-i nîsânı açık...